

บรรณานุกรม

หนังสือ

กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการชี้้นำ ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย. 2541.

พระ มหาคัมภีร์อัล-กุรอาน พร้อมคำแปลภาษาไทย. ซาอุดีอาระเบีย : ศูนย์การพิมพ์พระมหาคัมภีร์อัล-กุรอานของกษัตริย์ฟาฮัดในนครมาดีนะฮ์.

กิติมา อมรทัต จรัญ มะลูลีม และ พรพิมล ศรีโชติ. 2539. ไทยกับโลกมุสลิม : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ครองชัย หัตถา. 2541. ปัตตานี การค้าและการเมืองการปกครองในอดีต. ปัตตานี : มิตรภาพ.

เฉลิมเกียรติ ขุนทองเพชร. 2549. หะยีสุหลง อับดุลกาเดร์ กบฏ...หรือวีรบุรุษแห่งสี่จังหวัดภาคใต้. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มติชน.

คลมนรรัตน์ ปากา และ มูหัมมัดรอฟลี แวะหะมะ. 2542. ราชอาณาจักรฮาดิซโตมาน (ราชวงศ์อูสมานียะฮ์). ปัตตานี : วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี : มิตรภาพ.

เดช บุญนาค. 2514. “พระยาแขกหัวเมืองคบคิดขบถ ร.ศ.121”. ชุมชนบทความทางวิชาการ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ประพนธ์ เรืองณรงค์. 2526. บุคคลสำคัญจังหวัดชายแดนใต้. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. วิทยาเขตปัตตานี

-----2540. “อนุรักษศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชายแดนภาคใต้” การสัมมนาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชายแดนภาคใต้ จัดที่โรงแรมชาลี. 5-7 เมษายน.

ประยูรเดช ตณานุรักษ์ และคณะ. 2530. ประวัติทายาทหลวงสำเร็จกิจกรางวาง. ปัตตานี:ม.ป.ท.

พิริยศ ราธิมมูลา. 2545. **บทบาทสถาบันอูลามาฮ์และการศึกษาอิสลามปัตตานีในอดีต ตั้งแต่ ค.ศ.1785 – 1945.** ปัตตานี : ม.ป.ท.

มูลนิธิสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาจักร์เดชานุภาพและหม่อมเจ้าจางจิตรถนอม ศิษกุล พระธิดา. 2534. **เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเสด็จตรวจราชการหัวเมืองปักษ์ใต้ พ.ศ.2439 (ร.ศ.115).** กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป.

สืบสาย กระจายพันธ์. 2534. “แซ่หลิน”. ผู้จัดการ. 2-8 กันยายน, 32.

เสนีย์ มะดากะกุล. 2519. “ประวัติศาสตร์ปัตตานีโบราณ ราชอาณาจักรลังกาสุกะอยู่ไหน”. วิกฤติ **ปัตตานี หนังสือรายงาน 10 ปีสมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย.**

เสาวนีย์ จิลด์หมวล. 2531. **กลุ่มชาติพันธุ์ : ชาวไทยมุสลิม.** กรุงเทพฯ : กองทุนสง่ารัฐจิระอัมพร.

อ.บางนรา. 2519. **ปัตตานีอดีต - ปัจจุบัน.** กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์กรุงเทพฯ.

อับดุลลอฮ์ ลออแมน. 2532. **ที่ระลึกครบรอบ 370 ปี มัสยิดวาดีอัลฮูเซ็น (ตะโลมะเนาะ).** ปัตตานี : มิตรภาพ.

----- 2537. “ฮัจยีสุหลง โต๊ะมีนา”. **อนุสรณ์งานรรมน้ำใจเพื่อโรงพยาบาลฮัจยีสุหลง อับดุล กอเดร์ โต๊ะมีนา.** กรุงเทพฯ : นันทา พับลิชชิ่ง.

----- 2537. “ประวัติความเป็นมาของกฎหมายอิสลามในประเทศไทย และสำนักงาน คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี”. **อนุสรณ์งานรรมน้ำใจเพื่อโรงพยาบาลฮัจยี สุหลง อับดุลกอเดร์ โต๊ะมีนา.** กรุงเทพฯ : นันทา พับลิชชิ่ง.

----- 2547. **มัสยิดบ้านตะโลมะเนาะ (มัสยิด วาดี อัลฮูเซ็น).** พิมพ์ครั้งที่ 2. นราธิวาส : โฟร์ พรินต์ติ้ง

อนันต์ วัฒนานิก. 2522. “ปจฺฉวิสัยน์,” เมืองโบราณ.5 (ก.พ.-มี.ค),127-129.

-----, 2531. **ประวัติเมืองลังกาสูกะ - เมืองปัตตานี.** กรุงเทพฯ : มิตรสยาม.

อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต. 2540. **ประวัติการศึกษาในอิสลาม.** ปัตตานี : สำนักงานวิชาการและ
บริการชุมชน วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

วารสาร

อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต. 2549. **การศึกษาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้.** “อิน โดจีนศึกษา
ฉบับวิกฤติการณ์ไฟใต้”.มหาวิทยาลัยบูรพา

อัลบารบี. 2533. **ผู้นำหญิงโลกมุสลิม.** “อัล-ญิฮาด”. อัมรินทร์การพิมพ์

ฮัจญีวันมูหัมมัดเชาะมีร์ บิน อับดุลลอฮฺ. Dakwah Disember 1991. **โต๊ะกีอนาลีกับชัยคุวันอะหมัด
อัล-พะฎอนีย์เยือนประเทศอียิปต์เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง.กัวลาลัมเปอร์**

เอกสารประกอบการสัมมนา

Abdullah Zaidi bin Hassan. n.d. **Ahmad bin Muhammad bin Mustafa al-Fatani RH- Pemikir
Agung Melayu. s.n. : s.l.**

Abd. Rahman Al Ahmadi ในเอกสารสัมมนา นานาชาติ หัวข้อ Persidangan Tamadun Melayu ครั้งที่
ที่ 2 วันที่ 15-20 Ogas 1989 judul **“Pokok Pemikiran Haji Mohamad Yusuf bin
Ahmad Al Kenali (Tok Kenali)”** Kuala Lumpur.

Hj.Wan Mohd. Shaghir bin Abdullah.1995a. **Menuskrip Islam Dunia Melayu Ditinjau Dari
Pelbagai Peringkat.**University Melaya.

-----, 1995b. **Koleksi Khazanah Manuskrip pusaka Syeikh Ahmad al-Fatani.**UKM.

-----, 1995c. **Jati diri dan persuratan Melayu.** Dewan Bahasa Dan Pustaka.

Ismail Ishaq Benjasmith. 2550. บทความของผู้วิจัย หัวข้อ “สุสาน ชัยคุ อับดุลชอหมัด อัล-ฟาเล็มบันนี ” Seminar Pemikiran Ulama' Shaykh Abdus Samad Al-Falembani pada Isnin 25 Syawal 1423/30 Desember 2002 bertempat Kompleks Al-Bukhary Alor Setar Kedah.

Muhammad Zaidi Abdullah. 2000. **Syaikh Ahmad al-Fathani Dan Pemerintahan Islam**. Tamaddun. Kuala Lumpur.

Books

Abdullah Halim Nasir. 2007. **“Lembangan Sungai dalam Peradaban Melayu”**. Universiti Kebangsaan Malaysia Bangi

Abdullah Hussain^q Khalid Hussain. 1974. **“Pendita ZA'BA dalam kenangan”**. Kuala Lumpur : Dewan Bahasa dan Pustaka

Abdullah Ishak. 1990. **“Islam di Nusantara”**. Selangor : Jiwamas Printers.

Abdullah al-Qari bin Hj.Saleh. 1990. **“Ta'rif Dan Sejarah Institusi Pondok”**. Majallah Pengasuh bilangan 506 September – October Majlis Ugama Islam dan adat istiadat Melayu Kelantan.

Abdul Rahim B. Mohd. Yusoff. 1977. **Atlas Dewan Bahasa Untuk Sekolah Menengah**. Kuala Lumpur. Art Printing Works.

Abudawud, Sulaiman bin al-Ash'at. 1999. **Sunan Abidawud**. Beirut : Dar al-Kutub al-'Ilmiyah.

Ahmad Fathy. 1994. **Pengantar Sejarah Patani**. Kota Bharu : Dian Darulnaim.

-----, 2001. **Ulama' besar dari Patani**. Selangor : Bangi UKM.

- Al-albani, Muhammad bin Nasir. 2001. **Silsilat al-Ahadith al-Sahihah wa Shai Min fiqhiha wa Fawaediha**. Bairut : Dar al-Turath al-'Ilmiyah.
- Al-albani, Muhammad bin Nasir. 2001. **Sahih Sunan Abi Dawud**. Bairut : Dar al-Turath al-'Ilmiyah.
- Al-Bukhari, Muhammad bin Isma'il. 1987. **Sahih al-Bukhari**. s.l. : Dar Ibn Kathir.
- Al-Tirmidhi, Muhammad bin Khalifah. n.d. **Sunan al-Tirmidhi**. s.l. : s.n.
- Allan, William. 1953. **Webster's New Internatinal Dictionary of the English Language**. Secon Edition. U.S.A. : G. & C. Merriam Company.
- A. Teeuw & D.K. Wyatt. 1970. **Hikayat Patani I**. Natherland
- Dusuki Haji Ahmad. 1974. **Ikhtisar Perkembangan Islam**. Kuala Lumpur : Dewan Bahasa Dan Pustaka.
- . 1976. **Kamus Pengetahuan Islam**. Kuala Lumpur : Art Printing Works.
- Eeman Mohamed Abbas. 2007. **Sultan Abd al-Hamid II Dan Kejatuhan Khilafah Islamiah**. Kuala Lumpur : Pustaka Salam SDN BHD.
- Hasan Madmarn. 1999. **The Pondok and Madrasah in Pattani**. Bangi : Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Hj.Wan Mohd. Shaghir Abdullah. 1990a. **Fatawa Tentang Binatang Hidup Dua Alam Syeikh Ahmad al-Fatani**. Shah Alam : Commercial.
- . 1990b. **Syeikh Daud bin Abdullah al-Fatani Ulama' dan Pengarang Terulung Asia Tenggara**. Shah Alam Selangor : Commercial.

- Hj.Wan Mohd. Shaghir Abdullah.. 1992. **Al-'Allamah Sheikh Ahmad al Fathani Ahli Fikir Islam dan Dunia Melayu Guru kepada hampir semua ulama dan tokoh Asia Tenggara Abad ke 19-20 Jilid 1.** Kuala Lumpur : Khazanah Fathaniyah.
- . 1995a. **Koleksi Khazanah Manuskrip Pusaka Syeikh Ahmad al-Fatani.** Anjuran Perpustakaan Tun Seri Lanang Universiti Kebangsaan Malaysia. 19-21 June 1995.
- . 1995b. **Shaykh Ahmad Al-Fatani Ulama dan Tokoh Persuratan Melayu Dari Zaman Klasik Ke arah Dunia Moden.** Seminar Antara bangsa Kesusasteraan Melayu IV Bangi 14-16 Ogos 1995 Anjuran Jabatan Melayu Universiy kebangsaan Malaysia.
- . 1995c. **Manuskrip Islam Dunia Melayu Ditinjau Dari Pelbagai Peringkat.** Anjuran : Jabatan Pengajian Melayu Univesiti Malaya. 27 September 1995.
- . 1998a. **Al-'Alim al-'Allamah Az-Zaki Asy-Syeikh Wan Ahmad bin Muhammad Zain al-Fathani : Hadiqatul Azhar War Rayahin Asas Teori Takmilah Sastera Melayu-Islam Jilid 1.** Kuala Lumpur : Khazanah Fathaniyah.
- . 1998b. **Faridatul Faraid fi 'Ilmil 'Aqid/ Jumanah Al-Tauhid:**Kuala Lumpur : Khazanah Fathaniyah.
- . 1998c. **Tarikhh Fathani Syeikh Faqih 'Ali Al-Fathani.** Kuala Lumpur : Persatuan Pengkajian Khazanah Klasik Nusantara & Khazanah Fathaniyah.
- . 1999a. **Penyebaran Islam & Silsilah Ulama Sejagat Dunia Melayu Jilid 3.** Kuala Lumpur : Persatuan Pengkajian Khazanah Klasik Nusantara & Khazanah Fathaniyah.
- . 1999b. **Penyebaran Islam & Silsilah Ulama Sejagat Dunia Melayu Jilid 6.** Kuala Lumpur : Persatuan Pengkajian Khazanah Klasik Nusantara & Khazanah Fathaniyah.

- Hj.Wan Mohd. Shaghir Abdullah. 1999c. **Penyebaran Islam & Silsilah Ulama Sejagat Dunia Melayu Jilid 7**. Kuala Lumpur : Persatuan Pengkajian Khazanah Klasik Nusantara & Khazanah Fathaniyah.
- . 2000a. **Penyebaran Islam & Silsilah Ulama Sejagat Dunia Melayu Jilid 8**. Kuala Lumpur : Persatuan Pengkajian Khazanah Klasik Nusantara & Khazanah Fathaniyah.
- . 2000b. **Penyebaran Islam & Silsilah Ulama Sejagat Dunia Melayu Jilid 9**. Kuala Lumpur : Persatuan Pengkajian Khazanah Klasik Nusantara & Khazanah Fathaniyah.
- . 2000c. **Penyebaran Islam & Silsilah Ulama Sejagat Dunia Melayu Jilid 10**. Kuala Lumpur : Persatuan Pengkajian Khazanah Klasik Nusantara & Khazanah Fathaniyah.
- . 2000d. **Penyebaran Islam & Silsilah Ulama Sejagat Dunia Melayu Jilid 11**. Kuala Lumpur : Persatuan Pengkajian Khazanah Klasik Nusantara & Khazanah Fathaniyah.
- . 2000e. **Wawasan Pemikiran Islam Ulama Asia Tenggara Jilid 1**. Kuala Lumpur : Persatuan Pengkajian Khazanah Klasik Nusantara & Khazanah Fathaniyah.
- . 2000f. **Wawasan Pemikiran Islam Ulama Asia Tenggara Jilid 2**. Kuala Lumpur : Persatuan Pengkajian Khazanah Klasik Nusantara & Khazanah Fathaniyah.
- . 2001a. Waraqah Maklumat No5/pengkaji/1422/2001. Kula Lumpur : Khazanah Fathaniyah.
- . 2001b. **Penyebaran Islam & Silsilah Ulama Sejagat Dunia Melayu Jilid 14**. Kuala Lumpur : Persatuan Pengkajian Khazanah Klasik Nusantara & Khazanah Fathaniyah.

Hj.Wan Mohd. Shaghir Abdullah. 2001c. **Konvensyen Ulama Nusantara**. Anjuran : Yayasan Akademi Siswazah Dan Hal Ehwal Agama Islam Negeri Kedah Darul Aman. 10 November.

-----, 2002a. “Kepelbagaian Pemikiran dan Perjuangan Syeikh Ahmad al-Fathani : Kesan Dahulu dan Sekarang” Seminar Pemikiran Syeikh Ahmad bin Mohd. Zain. Tempat Kompleks Balai Islam Lundang Kota Bharu Kelantan. 11 September.

-----, 2002b. **Wawasan Pemikiran Islam Ulama Asia Tenggara Jilid 4**. Kuala Lumpur : Persatuan Pengkajian Khazanah Klasik Nusantara & Khazanah Fathaniyah.

-----, 2002c. **Wawasan Pemikiran Islam Ulama Asia Tenggara Jilid 5**. Kuala Lumpur : Persatuan Pengkajian Khazanah Klasik Nusantara & Khazanah Fathaniyah.

-----, 2004. **Wawasan Pemikiran Islam Ulama Asia Tenggara Jilid 7**. Kuala Lumpur : Persatuan Pengkajian Khazanah Klasik Nusantara & Khazanah Fathaniyah.

-----, 2005a. **Syeikh Ahmad al-Fathani Pemikir Agung Melayu dan Islam Jilid 1**. Selangor : Hizi Print.

-----, 2005b. **Syeikh Ahmad al-Fathani Pemikir Agung Melayu dan Islam Jilid 2**. Selangor : Hizi Print.

-----, 2005c. Wacana Syeikh Ahmad al-Fathani Pemikir Agung Melayu Dan Islam. Anjuran Bersama Persatuan Pengkajian Khazanah Klasik Nusantara Dan Persatuan Sejarah Malaysia. 5 Mac.

Ibn 'Adi. n.d. **al-Kamil fi al-Du'afa'**. สืบค้นจาก <http://www.dorar.net/hadith.php> [วันที่ 10 มีนาคม 2551]

Ismail Che Daud. 1988. **Tokoh-tokoh Ulama' Semenanjung Melayu (1)**. Kuala Lumpur :Perniagaan Rampai Utama.

Khoo Kay Kim, Muhd. Yusof Ibrahim dan Zainal Abidin B. Abdul Wahid. 1981. **Kursus Sejarah untuk Tingkatan 1**. Singapor : Singapore National Printers.

Mohd. Zamberi A.Malek. 1993. **Umat Islam Patani Sejarah dan Politik**. Shah Alam : HIZBI Reprografik.

----- . 1994. **Patani dalam Tamadun Melayu**. Selangor : Dewan Bahasa dan Pustaka.

Muhammad Kamal K. Zaman. 1995. **Fatani 13 Ogos**. s.l. : s.n

Muslim bin al-Hajjaj. 1996. **Sahih Muslim**. al-Riyad : Dar 'Alam al-Kutub.

Nik Abdul Aziz Haji Nik Hasan. 1977. **Sejarah Perkembangan Ulama' Kelantan**. Kota Bharu : Pustaka Aman.

Nik Anuar Nik Mahmud. 1999. **Tok Janggut Pejuang atau Penderhaka?**. Kuala Lumpur : Jabatan Sejarah Universiti Kebangsaan Malaysia.

Paul Wheatley. 1980. **The Golden Khersonese**. Kuala Lumpur : University of Malaya.

Reader's Digest.1962. **The Reader's Digest Great World Atlas**. London : The Reader's Digest Association Limited.

Siti Hawa Hj.Salleh. 1992. **Hikayat Patani**. Selangor : Dewan Bahasa dan Pustaka.

Surin Pitsuwan.1989. **Islam di Muang Thai Nasionalisme Melayu Masyarakat Patani**. LP 3 ES Jakarta.

Syeikh Ahmad bin Muhammad Zain bin Mustafa bin Muhammad al-Fatani. 1374: Faridatul Faraid fi 'Ilmil' Aqaid edisi jawi. Fatani:Mathaba'ah Fatani Press.

The Reader' Digest Great World Atlas. 1962. London : The Reader' Digest Association Limited.

Umar Hasyim. 1980. **Mencari Ulama Pewaris Nabi.** Malaysia : Atlantic Printing.

Wan Hashim Wan Teh.1991. "Rumpun Melayu Sebagai Kelompok Minoriti". **Rumpun Melayu-Polinesia.** 4 (Ogos), 7.

Yayasan Al-Jenderami. 2007. Majlis Seminar Ijtima' Ulama' Pondok Senusantara Ke 2 Sejarah Nusantara Melayu Sempena Sambutan Maulidurrasul 1428 di Kompleks Yayasan Al-Jenderami, Sepang, Selangor, Darul Ehsan. 12-14 April.

วิทยานิพนธ์

Abdullah Hayeesaid. 1997. "**Peranan Ulama Dalam Perkembangan Islam di Patani Thailand Selatan**". Diajukan Sebagai Salah Satu Syarat Untuk Memperoleh Gelar Sarjana Agama Pada Jurusan Sejarah dan Kebudayaan Islam Fakultas Adab IAIN Sunan Gunung Djati. (Mimeographed).

Adnan Suemae. 2005. "**Al-Shayhk Wan Ahmad Bin Muhammad Zin Al-Fatani Wajuhhuduh Fi Al-Lughah Al-Arabiah**". UKM.

Donwana Taye. 1995 **Peranan Ulama' Dalam Bidang Dakwah Islamiyyah** M.A Pengajian Islam Universiti Kebangsaan Malaysia.

Mahamarorsadee Makoowing. 2002. **“Teori Kepimpinan Menurut Perspektif Islam : Suatu Kajian Terhadap Pemikiran Syeikh Ahmad al-Fatani”**. Disertasi Ini Dikemukakan.

Numan Hayimasae. 2002. **Haji Sulong Abdul Kadir (1895-1954) : Perjuangan Dan Sumbangan Beliau Kepada Masyarakat Melayu Patani**. Tesis yang diserahkan Untuk memenuhi keperluan bagi Ijazah Sarjana Sastera.

Internet

al-Albani. n.d. **Da’if al-Jami’**. สืบค้นจาก <http://www.dorar.net/hadith.php> (ออนไลน์). [วันที่ 10 มีนาคม 2551]

-----, n.d. **Sahih al-Jami’**. สืบค้นจาก <http://www.dorar.net/hadith.php> (ออนไลน์). [วันที่ 10 มีนาคม 2551]

-----, n.d. **Silsilah al-Sahihah**. สืบค้นจาก <http://www.dorar.net/hadith.php> (ออนไลน์). [วันที่ 10 มีนาคม 2551]

-----, n.d. **Silsilah al-Da’ifah**. สืบค้นจาก <http://www.dorar.net/hadith.php> (ออนไลน์). [วันที่ 10 มีนาคม 2551]

The Aub History Department. **Sultan Abdul Hamid Khan II (1876-April 1909)**. (online).
Available : <http://almashriq.hiof.no/turkey/900/950/956/sultans/34.html>

บุคลากรกรม

ชัยดี บินหะสัน. (นักวิชาการอิสระ) สัมภาษณ์วันที่ 5 ธันวาคม 2550.

นิกรอซีดีน นิกวันหุเซน. (ช่างกริช) สัมภาษณ์วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2540.

สุริยะ แวดอเลาะ. (ข้าราชการเกษียณ) สัมภาษณ์วันที่ 13 มีนาคม 2541.

คะ โต้ะ วันซ่มซุดคีน มุหัมมัด ยูซุฟ. (นายกสมาคมนักประวัติศาสตร์ มาเลเซีย ประจำรัฐเคดาห์
 ดารุลอามาน) สัมภาษณ์วันที่ 17 สิงหาคม 2003.

วันสมาน ศรีตุลาการ. (บุตรชายคุณวันชูรูฮัจญ์วันฮารูน บิน ฮัจญ์วันหะซัน) สัมภาษณ์วันที่ 25
 กุมภาพันธ์ 2550.

วันมุหัมมัดเซาะมีร์ อับดุลลอฮฺ. (นักวิชาการอิสระ) สัมภาษณ์วันที่ 15-16 ตุลาคม 2537.

แวมามู แวะหะยี. (โต๊ะครู) สัมภาษณ์วันที่ 27 มกราคม 2551.

หะมัดิง บิน ฮัจญ์อับดุลเราะหฺมาน สานอ. (โต๊ะครู) สัมภาษณ์วันที่ 16 มกราคม 2551.

หุเซน สาระฟ. (คอดีบ) สัมภาษณ์วันที่ 15 ตุลาคม 2537.

ฮัจญ์อับดุลลอฮฺ ฮัจญ์หุเซน อานูเค. (ผู้อาวุโส บ้านสุโหลงปาเน) สัมภาษณ์วันที่ 15 มกราคม 2551.

อับดุลวะฮาบ อับดุลอะซีซ. (อดีตรองประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี) สัมภาษณ์วันที่ 6
 มิถุนายน 2544.

อาฮามัดกาแม แวมูซอ. (ครูใหญ่โรงเรียนศาสนูปถัมภ์ บานา) สัมภาษณ์วันที่ 17 มกราคม 2551.

อนันต์ วัฒนานิก. (นักวิชาการอิสระ) สัมภาษณ์วันที่ 23 กรกฎาคม 2536.

ฮัจญ์อับดุลลอฮฺ (โต๊ะอิหม่ามมัสยิดซ็อมือตา) สัมภาษณ์วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2540.